

326165 - حکم قرار دادن یک روز به عنوان «جمعه سیاه» (بلک فرایدی) برای تخفیف در قیمت‌ها

سوال

آنچه «جمعه سیاه» نامیده می‌شود چه حکمی دارد؟ آیا این نام‌گذاری جایز است؟ و آیا این از جمله شبیه ساختن خود به کافران است؟ و آیا این کار به مجرد آنکه باعث شود مردم رو به اسراف و ریخت و پاش بیاورند یعنی برای سد ذریعه حرام است؟ و آیا خرید و فروش در این روز حرام است؟

خلاصه‌ی پاسخ

خرید کالا در روزی که جمعه سیاه نامیده می‌شود اشکالی ندارد و استفاده از تخفیف‌هایی که در این روز داده می‌شود نیز ایرادی ندارد، حتی اگر این روز ارتباطی با «عید شکرگزاری» داشته باشد یا تابع آن باشد یا تخفیف‌های این روز برای خرید هدایای کریسمس باشد، و این تا وقتی است که آنچه خریده می‌شود مباح باشد و یا چیزی خرید نشود که برای جشن گرفتن کریسمس استفاده شود. اگر کافران هر سال منتظر این روز می‌مانند و برایش تخفیف‌ها و تبلیغات و نام خاص در نظر می‌گیرند، ما نباید در خرید و فروش از آنان تقلید کنیم و این روز را برای تخفیف کالاها در فروشگاه‌هایمان در نظر بگیریم؛ اما اگر کسی با این تخفیف‌ها روبرو شد چنانکه پیشتر گفتیم، می‌تواند چیزی را که می‌خواهد بخرد.

پاسخ مفصل

الحمدلله.

اولاً: سبب نام‌گذاری جمعه سیاه (بلک فرایدی)

جمعه سیاه، آخرین جمعه ماه نوامبر است. آنچه درباره این روز به آن رسیدیم:

«جمعه سیاه» (به انگلیسی: Black Friday) که در جهان عرب گاه «جمعه سفید» نامیده می‌شود، روزی که است که مستقیماً پس از عید شکرگزاری در ایالات متحده قرار می‌گیرد و معمولاً هر سال در پایان ماه نوامبر قرار می‌گیرد و این روز شروع موسم خریدهای کریسمس است.

در این روز بیشتر فروشگاه‌ها پیشنهادهای ویژه و تخفیف‌هایی را ارائه می‌دهند و به دلیل تخفیف‌های خیلی بزرگ درهای خود را خیلی زود - گاه از ساعت چهار صبح - باز می‌کنند و چون بیشتر هدایای کریسمس در این روز خریده می‌شود بسیاری

از خریداران از صبح جمعه بیرون فروشگاه‌های بزرگ به انتظار باز شدن آن جمع می‌شوند و وقتی درهای فروشگاه‌ها باز شد با هل دادن هم و دوان دوان به آنجا هجوم می‌آورند و هر کس سعی می‌کند بیشترین مقدار از کالاهای تخفیف خورده را تصاحب کند.

علت این نام‌گذاری به قرن نوزدهم برمی‌گردد و به بحران مالی سال ۱۸۶۹ میلادی در ایالات متحده مربوط است که باعث شد ضربه بزرگی به اقتصاد آمریکا وارد شود و باعث شد بازار کساد شود و این کساد و افت خرید و فروش فاجعه اقتصادی بزرگی در آمریکا بود و آمریکا از طریق برخی سیاست‌ها از جمله تخفیف‌های بزرگ برای کالاها به جای ماندن این کالاها روی دست فروشندگان این مشکل را حل کرد و زیان‌ها را به حداقل رساند.

از آن روز به بعد، این به سنتی در آمریکا تبدیل شد و فروشگاه‌های بزرگ و نمایندگی‌های کمپانی‌ها، تخفیفات بزرگی را بر روی محصولات خود اعمال می‌کنند که گاه تا ۹۰٪ درصد قیمت آن جنس می‌رسد و پس از پایان جمعه سیاه یا ماه ویژه این روز به قیمت‌های پیشین برمی‌گردد.

اما اینکه این روز را سیاه می‌نامند از روی نفرت یا شوم انگاری نیست. این نام اولین بار در سال ۱۹۶۰ از طریق پلیس شهر فیلادلفیا مطرح شد چون در این مدت شهر شاهد ترافیک شدید و تراکم جمعیت و صف‌های طولانی در برابر فروشگاه‌ها در این روز می‌شد. اداره پلیس شهر فیلادلفیا نیز به سبب این شلوغی و بی‌نظمی و ترافیک و بسته شدن راه‌های عبور و مرور به روی مردم و خودروها، این روز را جمعه سیاه نامید.

همچنین شایع است که این نام، در امر تجارت و حسابداری دارای معناست و نشانگر سود و خلاص شدن از اجناس موجود در انبارها است، در حالی که رنگ قرمز نشان از زیان یا ناتوانی یا تلنبار شدن اجناس و کساد بازار است.

غالب آن است که برای ثبت سود در دفتر حساب‌های روزانه در آمریکا از جوهر سیاه و برای ثبت زیان از جوهر قرمز استفاده می‌شود و به سبب کسب سودهای بالا در این روز، دفترها به رنگ سیاه درمی‌آید و برای همین، این جمعه را جمعه سیاه نامیده‌اند.

ثانیا: حکم استفاده از تخفیف‌های روزی که جمعه سیاه نامیده می‌شود

خرید کالاها در این روز و استفاده از تخفیف‌هایی که در این روز داده می‌شود اشکالی ندارد حتی اگر این روز به عید شکرگزاری مربوط باشد یا تابع آن باشد یا تخفیف‌هایی که داده می‌شود برای خرید هدایای کریسمس باشد و این تا وقتی است که مشتری چیزهای مباح بخرد و کالاها و هدایایی نخرد که از آن برای این جشن‌ها استفاده شود.

قبلا در پاسخ به پرسش شماره (145676) به جایز بودن خرید کالاها در موسم کریسمس برای سود بردن از تخفیف‌های این

روز اشاره کردیم.

ثالثاً: اختصاص این روز برای تخفیفات ویژه توسط صاحبان کسب و کار

ما نه جمعه سفید داریم و نه جمعه سیاه و مسلمان باید از شبیه ساختن خود به کافران خودداری کند و از اسراف و ریخت و پاش برحذر باشد و تخفیفات و تبلیغات باعث نشود مال خود را برای خرید چیزهایی که نیازی به آن ندارد هدر دهد.

صاحبان فروشگاه‌ها نباید این روز را برای تخفیفات اختصاص دهند زیرا تقلید از کافران و شبیه ساختن خود به آنان است بلکه این روز مانند دیگر روزهاست؛ به دلیل سخن پیامبر - صلی الله علیه وسلم - که می‌فرماید: «هرکه خود را به قومی شبیه سازد از آنان است» به روایت ابوداود (۴۰۳۱) و آلبانی در «صحیح سنن أبی داود» آن را صحیح دانسته است.

پیامبر - صلی الله علیه وسلم - ما را از اینکه خود را در عادات شبیه آنان سازیم نهی کرده است، چنانکه مسلم (۲۰۷۷) از عبدالله بن عمرو بن العاص - رضی الله عنهما - روایت کرده که گفت: رسول الله - صلی الله علیه وسلم - بر من دو تکه لباس دید که با عُصْفَر (گلرنگ) رنگ شده است است، پس فرمود: «این از لباس کافران است؛ پس آن را نپوش».

و از حذیفه بن یمان روایت است که گفت: شنیدم که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - می‌فرمود: «ابریشم و دیبا نپوشید و در ظرف‌های طلا و نقره ننوشید و در بشقاب‌های آن نخورید، زیرا این برای آنان در دنیا و برای ما در آخرت است» به روایت بخاری (۵۴۲۶) و مسلم (۲۹۶۷).

همچنین احمد (۲۲۲۸۳) از امامه روایت کرده که گفت: «رسول الله - صلی الله علیه وسلم - به نزد گروهی از پیران انصار رفت که ریش‌هایشان سفید شده بود، پس فرمود: «ای گروه انصار، [ریش‌های خود را] سرخ یا زرد کنید و با اهل کتاب مخالفت نمایید». گفتیم: یا رسول الله، اهل کتاب شلوار می‌پوشند و ازار نمی‌پوشند. رسول الله - صلی الله علیه وسلم - فرمودند: «[هم] شلوار بپوشید و هم ازار و با اهل کتاب مخالفت کنید» گفتیم: یا رسول الله، اهل کتاب خُف (پاپوش) می‌پوشند و نعلین نمی‌پوشند. پس پیامبر - صلی الله علیه وسلم - فرمود: پاپوش بپوشید و نعلین بپوشید و با اهل کتاب مخالفت کنید». گفتیم: یا رسول الله، اهل کتاب ریش خود را قیچی می‌کنند و سبیل خود را می‌گذارند. پس پیامبر - صلی الله علیه وسلم - فرمود: «سبیل‌های خود را کوتاه کنید و ریش خود را بگذارید و با اهل کتاب مخالفت کنید».

ترمذی (۲۶۵۹) از عمرو بن شعیب از پدرش از پدر بزرگش روایت کرده که رسول الله - صلی الله علیه وسلم - فرمودند: «از ما نیست کسی که خود را به غیر ما شبیه سازد. خود را به یهودیان و نصرانیان شبیه نسازید چرا که سلام گفتن یهودیان اشاره با انگشتان است و سلام گفتن نصرانیان اشاره با کف دست است» آلبانی آن را حسن دانسته است.

حال که کافران هر ساله منتظر این روز می‌مانند و با تخفیفات و تبلیغات و نام‌گذاری ویژه آن را روزی به‌خصوص قرار

می‌دهند، ما نباید در خرید و فروش، خود را به آنان شبیه سازیم و به شکل ویژه در این روز اجناس خود را با تخفیف بفروشیم. اما اگر شخص مشتری جایی با این تخفیف‌ها روبرو شد چنانکه بیان شد، می‌تواند آنچه را می‌خواهد بخرد.

والله اعلم.